

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 199. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeventyr07val-shoot-idm139890595835952.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Taarnvægteren Ole

Taarnvægteren Ole blev trykt første gang i NEH 3-59, der udkom 24.3.1859.

Eventyrets egentlige tilblivelse som en helhed er ukendt, men kimen til rammefortællingen kan føres tilbage til Fodreise, hvor Taarnvægteren Oles skikkelse er skitseret gennem den poetiske vægters omtale (43). Kort efter Fodreise indførtes Taarnvægteren Ole direkte ved navn i den heroiske vaudeville *Kjærlighed paa Nicolai Taarn* eller *Hvad siger Parterret* (opført 1. gang på Det kgl. Teater 25.4.1829). Vaudevillefiguren og eventyrskikkelsen, der i høj grad er A.s alter ego, har dog kun navnet tilfælles; karaktererne er forskellige.

Ideen til *Første Besøg* har A faet under et ophold i Dresden i sommeren 1856, hvor han iflg. *Dagbøger* 3.7. havde en samtale med den ty. forfatter Amalie Bolte (1811-91) »om de 48 Forfatterinder her i Dresden, jeg sagde at det kunde blive et Eventyr: Walpurgisnacht, hvorledes de som Hexene [i] Faust rede paa der[es] Penne-Kosteskafter til Bloxbierg og udtalte sig deres Aand« (IV 219).

Ideen var dog ikke ny. Inspireret af E.T.A.Hoffmanns *Die Abentheuer der Silvesternacht* havde A behandlet motivet i *Fodreises litteraturrevy*, og han tog det atter op i farcen *Langebros*, skrevet til en julefest i Studenterforeningen 1837. Her fortæller Fru Helvig, hentet fra Hertz' *Svend Dy rings Hus* (1837), at alt, hvad der er foregået igennem hele året, passerer revy mellem jul og nytår. Derefter sætter 200 hun og den ene af farcens to elskere sig på en pæl under broen og ser »den vilde Hær« passere revy (BfA I 398 f; H.C.A. Lund: *Studenterforeningens Historie 1820-70*. I. 1896.405f).

Endelig må nævnes, at tankerne om jordens udviklingshistorie, nuet contra evigheden, kan føres tilbage til *Fodreise* via *Optegnelsesbogen* fra ca. 1850 og *At være* (se ndf.).

121.3*Taarnvægterern*] vægter i kirketårn, der holder udkig efter ildebrand, skibes ankomst osv. - **5***see ... ovenfra*] sml. *Hjertesorg* (II 246.36). - **9-10***Conferentsraads*] titel med rang i anden rangklasse nr. 12. - **12***have Alting frit*] ikke betale for kost og logi. - **14***Blanksvrte*] skosværte; se n.t. II 86.15.

122.5*Eremitage*] eremitbolig. - **10-11***paa dem ... kjendes*] gl. ordsprog. - **11-12***Gouvernante-Romaner ... Rosinstilke*] hvilke forfattere A præcis tænker på er uvist, men det drejer sig utvivlsomt om den type underholdningsromaner, hvor fattige piger kommer som guvernanter i dæmoniske familier, som bl.a. Maria Edgeworth (1767-1849) og Mme de Genlis (1746-1830) producerede. Jvf. iøvrigt A.s syn på fru Gyllembourgs *Hverdagshistorier* (A-iana 2 rk. VI 321ff) og vort reg. u. Gyllembourg. - **21-22***en bog om Rullestene*] et sådant værk har ikke kunnet findes. - **23***Jubeloldinge*] meget gamle mænd. - **30-35***Jordens Roman ... Fru Eva*] sml. *Det Første og det Sidste* (Phantasier og Skizzer. 1831.118f), hvor naturen skabes af »Kraften« af en tåge med liv i, hvorefter Gud skaber mennesket. Den samme tanke, en påvirkning fra H.C.Ørsted, og billedet af jorden som en bog benyttes i Niels' betragtninger over arvesynden i *At være*: »Af Videnskaben veed jeg, at før Menneskene bleve til var Døden i Verden [...] Genesis' Blade og Jordlagene have ikke overensstemmende Indskrifter. Menneskene skrev Genesis, Kraften i Naturen skrev Jordlagene« (115). Jvf. også *Fodreise* 77. - **37-38***Vi kribble ... samme Sted*] sml. *Vanddraaben* (II 151). - **39-123.1***Skorpen ... igjennem*] en tanke som optog A meget; sml. HCA*Optegnelsesbog* nr. 36: »Tre Mile nede i Jorden holder Jordskorpen op, en uhyre brændende Ild og Lava brænder derinde [...] Jordskorpen er saa Æggets Skal imod det hele Æg, og paa dette bygge vi sorgløs vore Byer« (23f). Jvf. også *Fodreise* 79 samt besøget på Vesuv 24.2.1834 (*Dagbøger* I 325. Imp 187).

123.1-2*en Historie ... Fremgang*] et udtryk for H.C.Ørsteds kulturoptimisme. - **6***at vi Alle ... Jordtuen*] sml. HCA*Optegnelsesbog* nr. 36: »Hvad er Aartusinder i Evigheden? Efter Aartusinder revnede Jordskorpen, og Alper, Balkanbjerge og Vogeser hævede sig. Som Myrer paa Tuen kravle vi om« (24). Jvf. også *Fodreise* 25. - **8***med Gang og Sæde*] med rang. - *flau*] genert, undselig. - **10***henne*] fordybet. - **11-12** *201den vilde Hær til Amager*] jvf. litteraturrevyen i *Fodreise* (53f). - **30***det var lige eet*] det var ligegyldigt. - **30-31***Melodonte*] slang: melodi. - **32***Sangkløkkerne*] allusion til Holbergs *Det lykkelige Skibbrud V 2*: snakkesalige (kvinder). - **33***Trommeslagere*] »sladresøstre«. - **36***Dreng*] tjenestedreng. - **40***Kulen*] grube til henkastning af lig.

124.2*Slaraffenstang*] egl. klatrestang med præmier i toppen (jvf. KES 271). - **8***slog man tomme Potter ... Tørveaske*] oprindelig iflg. folketroen et middel til at jage de onde ånder væk, senere et led i de almindelige festligheder ved nytår (jvf. Jul. Clausen og Torben Krogh (red.): *Danmark i Fest og Glæde*. IV. 1935.29); sml. *Aarets Historie* (II 218). - **11***malitiøsk*] ondskabsfuldt. - **21-22***dette skal være Sjælland*] allusion til Chilians replik i Holbergs *Ulysses von Ithacia* II 1: »Dette skal være Troja«.

125.1*paa Skrenten ved Flensborg Fjord*] den nye kirkegård i Flensborg, hvor de danske, der faldt i slaget ved Isted 25.7.1850, blev begravet. - **2***Schleppegrells*] F.A.Schleppegrell (1792-26.7.1850), da. officer; kommandør for 2. armédivision, der åbnede slaget ved Isted. - **2***Leessøes*] Frederik Læssøe (1811-

25.7.1850), da. officer og søn af A.s moderlige veninde Signe Læssøe, nær ven af A selv. - **4***Holbergs Kiste*] Ludvig Holberg (1684-1754), begravet i Sorø Klosterkirke; årsskiftet 1858/59 markerede indgangen til 175-året for Holbergs fødsel. - **13-14***det gamle Dryp i det nye Dryp*] antagelig collinsk familiejargon (jvf. Woel II 414). - **34***Nisseblod og Nissesind*] sml. den ty. kunstner i Rom i KES: »Vinen, han denne Aften i altfor rigelig Mængde havde nydt ved Lystigheden i Osteriet, havde forvandlet sig til drillende Nisser, af hvilke endeel hang sig blytunge ved hans Fødder« (250).

126.2*Forstandens Tankestreg ... gaæe*] muligvis en allusion til Johs. Ewalds Levnet og Meeninger: »Saameget vil jeg imidlertid tilstaae Dem strax, myn Heer, at det er meget farligt for et Menneske og for en Christen, at betro sig til Viinens Glæder - At der [...] i dem som i mange andre Ting er en Streg -----
-- - - hvorover man ikke kan komme, uden at falde i RendeSteenen« (Samlede Skrifter. IV.1919.271). - **8***tør*] må, har lov til. - **14-15***en gammel Legende ...*] fortællingen forekommer ofte i middelalderens eksempelbøger og blev senere hyppigt trykt, bl.a. i Tre hundrede Historier eller Skjemt og Alvor (1781) og Tidsfordriv eller en lystig Selskabsbog (1788). I begge tilfælde er der tale om en eremit, der dog kun far valget mellem druk, hor og mord (jvf. Rasmus Nyerup: Almindelig Morskabslæsning. 1816. 253.262f). - **15-16***de syv Dødssynder*] hovmod, gerrighed, vellevned, misundelse, drukkenskab, vrede og sorgløshed er iflg. kirkefædrene utilgivelige. - **20***Sennepskorn*] jvf. Matthæus 13.31-32. - **28** *fortsættes*] jvf. *Flyttedagen* (IV 246f).